

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

ในบทนี้จะกล่าวถึงวิธีที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยจะแบ่งเป็นประชากรและการเลือกตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและการเลือกตัวอย่าง

ปัจจุบันธุรกิจโลจิสติกส์ในประเทศไทยที่มีการจดทะเบียนและให้รายละเอียดในการบริการ มีทั้งสิ้น 215 บริษัท สามารถแบ่งออกเป็นธุรกิจของคนไทยจำนวน 150 บริษัท และเป็นธุรกิจของต่างประเทศ 65 บริษัท การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะธุรกิจโลจิสติกส์ที่เป็นของคนไทยเท่านั้น เนื่องจากผู้วิจัยต้องการดูถึงศักยภาพของธุรกิจโลจิสติกส์ที่ดำเนินงานโดยคนไทย และจากการศึกษาครั้งนี้ได้มีข้อจำกัดทางด้านระยะเวลาและงบประมาณในการศึกษา ผู้วิจัยจึงใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งจะเลือกศึกษาเฉพาะธุรกิจโลจิสติกส์ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จังหวัดชลบุรี และจังหวัดระยอง ซึ่งในกลุ่มของธุรกิจโลจิสติกส์ในเขตต่างๆ ดังกล่าว ยังสามารถแบ่งเป็นธุรกิจที่ให้บริการด้านต่างๆ แตกต่างกันไป ผู้วิจัยได้เลือกทำการศึกษาธุรกิจโลจิสติกส์ที่ให้บริการทางด้านโลจิสติกส์ 3 ด้าน จากทั้งหมด 4 กลุ่มงานหลัก (การขนส่งสินค้า, การจัดเก็บ ดูแล และบริหารคลังสินค้า และการติดสลากหรือบรรจุภัณฑ์, การให้บริการพิธีการต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานโลจิสติกส์, การให้บริการงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและงานที่ปรึกษาด้านโลจิสติกส์) เนื่องจากสามารถเป็นตัวแทนที่จะอธิบายได้ถึงคุณลักษณะที่ครบถ้วนของธุรกิจการให้บริการโลจิสติกส์ของไทยที่ใกล้เคียงกับธุรกิจของต่างชาติแล้ว ยังสะดวกในการศึกษาความสามารถในการแข่งขันทางด้านต่างๆ ได้ และจากขอบเขตที่ได้กำหนดไว้ ทำให้มีบริษัทโลจิสติกส์ที่ให้บริการครบทั้ง 3 กลุ่มงาน อยู่ 40 บริษัท เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างเป็นที่แน่นอนแล้ว จะทำการแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโลจิสติกส์ตามขอบเขตของการศึกษาที่กำหนดไว้ ในส่วนการวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน จะนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามไปประเมินผล แต่อย่างไรก็ตาม จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดหรือปัจจัยภายนอกที่ผู้ทำวิจัยไม่สามารถกำหนดได้ นั่นคือ การให้ความร่วมมือในการเปิดเผยข้อมูลและการให้สัมภาษณ์ของแต่ละบริษัท รวมถึงข้อห้ามในการให้ข้อมูลบางส่วนของบริษัท ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาในการรวบรวมข้อมูลบางส่วนได้

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีการใช้เครื่องมือในการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามประกอบกับการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากธุรกิจโลจิสติกส์ตามขอบเขตที่กำหนด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ในแบบสอบถามสำหรับธุรกิจโลจิสติกส์นี้จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามสำหรับธุรกิจโลจิสติกส์ ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจ ซึ่งในส่วนนี้จะทำการสำรวจเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั้งหมดของธุรกิจโลจิสติกส์ โดยจะแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

- 1) **ด้านการให้บริการ** เป็นการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการและสินค้าที่รับบริการของธุรกิจโลจิสติกส์
- 2) **ด้านบุคลากร** เป็นการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนบุคลากร และการฝึกอบรมทางด้านโลจิสติกส์ของบุคลากร
- 3) **ด้านการเงินและการลงทุน** เป็นการสำรวจข้อมูลทางด้านสินทรัพย์และเงินทุน รวมถึงปัญหาต่างๆ ทางด้านเงินทุน
- 4) **ด้านต้นทุนและราคา** เป็นการสำรวจข้อมูลทางด้านต้นทุนและราคา รวมถึงผลกระทบต่างๆ ที่จะส่งผลต่อต้นทุน
- 5) **ด้านการตลาด** เป็นการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับยอดขาย การทำกำไร ช่องทางการตลาด การร่วมมือกันระหว่างหน่วยธุรกิจ การประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ รวมถึงคู่แข่งทางการค้า

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์สำหรับธุรกิจโลจิสติกส์ ได้แก่ ข้อมูลทางด้านโอกาสและอุปสรรคจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ, สังคมและวัฒนธรรม, การเมืองและกฎหมาย, โครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นการสอบถามความคิดเห็นจากธุรกิจโลจิสติกส์ โดยข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้วิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน และนำไปใช้ในการประเมินศักยภาพของธุรกิจโลจิสติกส์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากธุรกิจโลจิสติกส์ตามขอบเขตที่กำหนดโดยตรง ด้วยวิธีการแจกแบบสอบถามและทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารของธุรกิจโลจิสติกส์ เพื่อสอบถามข้อมูลด้านต่างๆ ของหน่วยธุรกิจ เช่น ข้อมูลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นทางด้าน การให้บริการ ด้านบุคลากร การเงินและการลงทุน ด้านต้นทุนและราคา ด้านการตลาด เป็นต้น รวมถึงการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็งของบริษัท

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอาไว้แล้ว แหล่งข้อมูลที่สำคัญได้แก่ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กรมพัฒนาธุรกิจการค้าของกระทรวงพาณิชย์ สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร ศูนย์การจัดการโลจิสติกส์และบริการอุตสาหกรรมของมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ หนังสือ วารสาร และเอกสารทางวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้จะแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วนด้วยกัน คือ

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจโลจิสติกส์ จะใช้วิธีการพรรณนาประกอบกับการใช้ตารางและตัวเลขต่างๆ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิจากแหล่งต่างๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านั้นจะประกอบไปด้วย

- 1.1 สภาพการณ์ปัจจุบันของธุรกิจโลจิสติกส์
- 1.2 หน่วยธุรกิจโลจิสติกส์ทั้งหมดที่อยู่ในตลาด
- 1.3 สินทรัพย์โดยรวมของหน่วยธุรกิจโลจิสติกส์ ซึ่งจะแบ่งตามการเป็นเจ้าของธุรกิจ
- 1.4 จำนวนหน่วยธุรกิจโลจิสติกส์ แบ่งตามกลุ่มงานที่มีการให้บริการ
- 1.5 นโยบายทางภาครัฐที่เกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจโลจิสติกส์ในอนาคต

2) การวิเคราะห์โครงสร้างตลาด ใช้การวิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงพรรณนาประกอบกับตารางตัวเลขต่างๆ โดยจะนำเอาทฤษฎีโครงสร้างตลาดมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ซึ่งการศึกษา

ครั้งนี้จะทำการศึกษาตามแนวทางของ Chamberlin และ Joe S' Bain (อำนาจเพ็ญ มนุษุข, 2541) ที่ให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้ คือ

2.1 จำนวนผู้ผลิตหรือผู้ขายในตลาด ซึ่งจะวัดได้จาก

- จำนวนผู้ผลิตหรือผู้ขายโดยตรง
- ค่าดัชนีการกระจุกตัว โดยใช้การคำนวณ Concentration Ratio (CR) ซึ่งจะใช้ CR₃, CR₄ และ CR₅ โดยพิจารณาจากข้อมูลด้านมูลค่าของสินทรัพย์ในแต่ละหน่วยธุรกิจ รวมถึงมีการใช้ดัชนี Herfindahl Summary Index (HSI) และ Comprehensive Concentration Index (CCI) ซึ่งมีวิธีการคำนวณตามลำดับ ดังนี้

Concentration Ratio (CR) สูตรการคำนวณ คือ

$$CR_t = \frac{\sum_{i=1}^t X_i}{\sum_{i=1}^n X_i}$$

- โดยที่ CR_t คือ อัตราส่วนการกระจุกตัวของผู้ประกอบการรายใหญ่สุด t รายแรก
 X_i คือ มูลค่ายอดขายของผู้ประกอบการรายที่ i
 t คือ จำนวนผู้ประกอบการรายใหญ่สุด t รายแรก
 n คือ จำนวนผู้ประกอบการทั้งหมดในอุตสาหกรรม
 i คือ ผู้ประกอบการในธุรกิจ

Herfindahl Summary Index (HSI) สูตรการคำนวณ คือ

$$\begin{aligned} HSI &= \sum_{i=1}^n S_i^2 \\ &= \sum_{i=1}^n (y_i / y)^2 \end{aligned}$$

- โดยที่ HSI คือ Herfindahl Summary Index
 S_i คือ ส่วนแบ่งตลาดโดยเปรียบเทียบของหน่วยผลิตแต่ละราย
 y_i คือ มูลค่าที่แต่ละหน่วยผลิตครอบครอง หรือขนาดของหน่วยผลิต
 y คือ มูลค่ารวมของตลาด หรือขนาดของตลาด

n คือ จำนวนหน่วยผลิตทั้งหมดในอุตสาหกรรม
 $i = 1, 2, 3, \dots, n$

2.2 ความแตกต่างของการให้บริการ

2.3 ความยากง่ายในการเข้าหรือออกจากตลาด (Barrier to Entry) ซึ่งแบ่งเป็น

- อุปสรรคด้านเงินลงทุน
- อุปสรรคทางด้านชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของธุรกิจรายเดิม

3) การวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการแข่งขัน ใช้การวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา ซึ่งจะศึกษาถึงพฤติกรรมกรรมการแข่งขันที่เกี่ยวข้องกับราคา และไม่เกี่ยวข้องกับราคา โดยจะมีการนำเอาแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดมาช่วยในการอธิบายถึงพฤติกรรมตลาดให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถแบ่งพฤติกรรมกรรมการแข่งขันออกเป็น

- (1) พฤติกรรมการแข่งขันทางด้านราคา (Price)
- (2) พฤติกรรมการแข่งขันที่ไม่ใช่ราคา แบ่งเป็น
  - ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)
  - ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)
  - ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)

4) การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขัน จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามแนวคิดการสร้างความสามารถในการแข่งขันของ Michael E. Porter (Porter's Diamond Model) โดยจะวิเคราะห์ถึงปัจจัยหลักทั้ง 4 ประการ กล่าวคือ ปัจจัยด้านอุปทาน ปัจจัยด้านอุปสงค์ ความพร้อมของอุตสาหกรรมสนับสนุนและธุรกิจต่อเนื่อง และกลยุทธ์ โครงสร้าง และสภาพการแข่งขันขององค์กรธุรกิจ รวมถึงบทบาทของภาครัฐ และโอกาสและสถานะที่เปลี่ยนแปลงไป

5) การวิเคราะห์ศักยภาพของธุรกิจโลจิสติกส์ จะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา จะนำเอาแนวคิด Balance Scorecard (BSC) และ Key Performance Index (KPI) โดยจะพิจารณาจากผลการดำเนินงานทั้ง 4 ด้านของธุรกิจโลจิสติกส์ ดังนี้ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และพัฒนา ซึ่งจะแบ่งผลการประเมินออกเป็น

- (1) ผลการดำเนินงานในส่วนข้อมูลที่เป็นตัวเลข
- (2) ผลการดำเนินงานในส่วนข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลข

ผลการดำเนินงานในส่วนข้อมูลที่ไม่ใช่ตัวเลขนั้น จะพิจารณาโดยใช้การวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) และทำการวิเคราะห์ศักยภาพของธุรกิจโลจิสติกส์ของไทย โดยใช้ General Electric Model (GE Model) จะพิจารณาจากปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจโลจิสติกส์

ของไทย และการวิเคราะห์อุตสาหกรรมและการแข่งขัน เพื่อนำมาประเมินความน่าสนใจของธุรกิจโลจิสติกส์ และตำแหน่งของศักยภาพของธุรกิจโลจิสติกส์ที่เป็นของคนไทย

ตารางที่ 3.1 การวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อหาศักยภาพของธุรกิจโลจิสติกส์

มิติของการวัด	น้ำหนัก	ประเมินศักยภาพ	คะแนนถ่วงน้ำหนัก	ความคิดเห็น
1. ด้านการเงิน				
2. ด้านลูกค้า				
3. ด้านกระบวนการภายใน				
4. ด้านบุคลากร				
รวม	1.00			

ที่มา : จากตาราง FAS = Factors Analysis Summary ของ Wheelen & Hunger

หมายเหตุ

1. ช่องที่ 2 เป็นน้ำหนักที่ถ่วงให้ปัจจัยต่างๆ โดยผลรวมของช่องนี้จะต้องเท่ากับ 1
2. ช่องที่ 3 การประเมินศักยภาพ จะมีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 1 ถึง 5 โดยคะแนน 1 คือ ศักยภาพต่ำสุด คะแนน 5 คือ ศักยภาพสูงสุด
3. ช่องที่ 4 เป็นผลคูณของช่องที่ 2 และ 3 และหาคะแนนรวมถ่วงน้ำหนักเพื่อดูภาพรวมของ ศักยภาพของธุรกิจโลจิสติกส์